

людини, зменшувати прозорість у судовому процесі, змішувати гілки влади, що може становити загрозу правам людини, а також обмежувати політичні права і свободу слова. Такі радикальні рухи, як правило, не пов'язані безпосередньо з глобалізацією, як токовою, однак можуть активніше розвиватися

В таких умовах численних глобалізаційних викликів постає ще один дуже важливий фактор, який, в тому числі, забезпечує верховенство права – громадянське суспільство. Саме активні громадяни багато в чому сприяють підтриманню прав людини і верховенству права, в той час як інші сторони не діють, або навпаки, діють проти цих цінностей.

Глобалізаційні процеси, як такі, не є чимось поганим, а є лише продовженням природного процесу розвитку і еволюції суспільств. Виклики, на мою думку, постають не через загрози і неефективність, а через саму еволюцію суспільств.

Однак, незважаючи на виклики, глобалізація багато в чому допомагає утвердженню принципу верховенства права в світі і розвитку правової системи як токової. На мій погляд, в сучасному світі, враховуючи всю його складність, нам варто відійти від традиційних суджень про глобалізацію, як про щось моральне чи аморальне. Скоріше, глобалізація в цьому випадку є позаморальною. Все залежить від того, хто і як, а саме громадянське суспільство, міжнародні інституції, уряди тощо, будуть нею користуватися і як наповнюватимуть її змістом.

Таким чином, принцип верховенства права в умовах глобалізації, безсумнівно, стикається з великою кількістю викликів і навіть загроз, однак він також отримує нові можливості для поширення і укріплення, не без допомоги зі сторони, звісно.

Список використаних джерел:

1. Білас І.Г, Білас А. І. Сучасна теорія права. Київ : ЮНЕСКО-СОЦІО, 2018
2. Дудник Р. М. Принцип верховенства права в умовах глобалізації // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2024. Вип. 85(1). С. 66-70
3. Salzburg Global Seminar Staff The Rule of Law in a Globalized World – 2011 – URL: <https://www.salzburgglobal.org/news/latest-news/article/the-rule-of-law-in-a-globalized-world>
4. Kuber Bholra, Reema Malhotra Ethical practices in the corporate world: Need for regulation. *Journal of Governance and Regulation*. 2014

Сачко Артем

*Університет економіки та права "КРОК",
аспірант 3 року навчання
кафедра теорії та історії держави і права*

Концептуальні правові акти в системі інструментів публічної влади

Публічне владарювання — це процес, у якому органи державної влади та інші публічні інституції здійснюють управління, контроль і вплив на суспільні справи з метою забезпечення громадського порядку, стабільності та розвитку тощо. Публічне владарювання включає в себе не лише формування політики та прийняття рішень, а й взаємодію з громадськістю, виконання законів, а також забезпечення прав і свобод громадян. Публічне владарювання охоплює різні аспекти діяльності держави, такі як:

- а) законодавча діяльність, особливо в частині створення та ухвалення законодавчих актів;
- б) виконавча діяльність, змістом якої є реалізація державних політик та управління;
- в) судова влада, метою якої є захист прав і свобод через судовий процес;
- г) міжнародна публічна діяльність, що включає в себе взаємодію держави з іншими країнами та міжнародними організаціями.

II Міжнародна науково-практична конференція

Для забезпечення дієвості та ефективності публічної влади запроваджена ціла система інструментів публічного владарювання, які використовуються для управління та регулювання суспільних процесів. Вони мають різні механізми впливу на громадян, організації та навіть міжнародну спільноту. До таких інструментів в юридичній науці відносять:

а) нормативно-правові акти (закони, укази, постанови, накази тощо), які є основними інструментами, за допомогою яких суб'єкти публічної влади встановлюють правила поведінки для громадян, організацій та інших інститутів. Вони мають юридичну силу і обов'язкові для виконання;

б) індивідуальні правові акти (рішення органів судової, виконавчої влади тощо), які націлені на праве вирішення конкретної життєвої ситуації та відносно чітко визначеного переліку суб'єктів. Ці акти часто використовуються для організації та регулювання процесів у публічному управлінні та вирішенні індивідуальних правових питань;

в) бюджетна політика, що є інструментом управління публічними фінансами. Через бюджетну політику суб'єкти публічної влади можуть фінансувати різні програми та ініціативи, контролювати витрати та доходи, а також стимулювати або стримувати економічну активність;

г) судова система, за допомогою якої забезпечується дотримання законів, вирішення спорів та конфліктів, а також контроль за правомірністю дій суб'єктів публічної влади тощо. Судові рішення в тому числі можуть стати інструментом коригування діяльності уряду та інших публічних інститутів;

д) публічне адміністрування, тобто діяльність суб'єктів публічної влади, що займаються управлінням у різних сферах життя — від освіти до охорони здоров'я, від екології до транспорту. Інструментами в цьому випадку можуть бути не тільки закони, але й стратегічні плани, програми та навіть управлінські технології;

е) правоохоронні органи, за допомогою яких є можливість застосування примусових заходів для забезпечення правопорядку та національної безпеки. Це можуть бути дії щодо боротьби зі злочинністю, тероризмом чи захисту державних кордонів тощо;

ж) міжнародні договори та дипломатія. У глобалізованому світі публічне владарювання часто виходить за межі національних кордонів. Дипломатія та міжнародні договори є важливими інструментами для впливу на зовнішні відносини і забезпечення національних інтересів тощо.

Вказаний перелік інструментарію публічної влади є неповним, проте всі наявні інструменти можуть комбінуватися залежно від потреб суспільства та завдань, які ставить перед собою влада. Вони взаємодіють між собою, створюючи систему, яка підтримує порядок і стабільність у державі

Окреме місце в системі інструментів публічної влади займають концептуальні правові акти. В юридичній літературі концептуальні правові акти визначаються як документи, що закріплюють стан правового забезпечення суспільних відносин, а також дозволяють з'ясувати і регламентувати можливі трансформації відповідної сфери суспільних відносин, що вимагатиме адекватного коригування і їх правового забезпечення [1, с. 50], тобто обґрунтовується їх функціональне розуміння. Крім того, концептуальні акти визначаються і з точки зору їх інструментального призначення в механізмі публічного владарювання, а саме як комплекс державних концепцій, програм, стратегій, основних напрямів та інших документів, що забезпечують офіційність та обов'язковість владного впливу уповноважених суб'єктів [2, с. 67-68]. Також акти-концепції є стратегічними актами, які визначають вектор публічної владної діяльності [3, с. 155]; забезпечують безпеку владарювання [4] тощо.

На нашу думку, такий інструментальний підхід до розуміння концептуальних актів є особливо важливим як в науковому, так і в практичному плані. Тому під концептуальними актами варто розуміти — комплекс нормативних документів, які визначають загальні напрями, стратегії або принципи в певних сферах публічного владарювання. Вони є важливими інструментами для формування політики та управлінських рішень, особливо коли

йдеться про довгострокові цілі чи складні соціально-економічні питання. До особливостей концептуальних правових актів як інструменту публічної влади відносяться їх:

1) неформалізованість і загальність, оскільки концептуальні правові акти часто мають більш загальний та абстрактний характер порівняно з конкретними законами або підзаконними актами. Вони не встановлюють прямих правових норм, а радше визначають рамки для подальших конкретизацій;

2) стратегічне значення, тому що такі акти переважно є основою для розробки конкретних планів дій, програм, законів або інших нормативних актів. Тобто, концептуальні акти допомагають орієнтуватися в довгострокових цілях і визначають основні пріоритети та стратегії.

3) політичний характер – як правило, концептуальні акти формулюються на рівні уряду або вищих державних органів і мають політичний характер. Вони відображають основні принципи, політичні орієнтири та соціально-економічні пріоритети держави;

4) наділеність так званою «м'якою юридичною силою». Так, концептуальні правові акти не є нормативно-правовими в традиційному сенсі, тому вони мають меншу юридичну силу. Вони не зобов'язують прямо до виконання конкретних дій, але слугують орієнтиром для розробки та імплементації законів і інших нормативних актів;

5) гнучкість і адаптивність, оскільки концептуальні акти мають стратегічний характер, вони можуть бути змінені або доповнені в залежності від змін у політичній або економічній ситуації. Вони можуть бути кориговані без потреби у складних процедурах, як це відбувається при зміні законодавства;

6) тісний взаємозв'язок з іншими правовими актами, вказане пояснюється тим, що концептуальні акти зазвичай є основою для прийняття конкретних нормативних актів, зокрема законів, підзаконних актів, постанов урядів. Вони задають напрямки, в рамках яких мають діяти ці конкретні акти;

7) підготовка та обговорення концептуальних актів, як правило, передбачає залучення широкого кола представників громадськості. Переважно концептуальні правові акти потребують обговорення або консультацій з громадськістю, експертами, соціальними групами, оскільки їхнє ухвалення може мати значний вплив на суспільство в цілому. Це може бути частиною демократичного процесу формування та реалізації публічної політики.

Таким чином, концептуальні правові акти є важливим інструментом у публічному владарюванні, оскільки вони формулюють стратегічні орієнтири, на основі яких розробляються конкретні нормативні та індивідуальні рішення. Вони дозволяють суб'єктам публічної влади мати чітке уявлення про напрямки розвитку та визначати довгострокові пріоритети.

Список використаних джерел:

1. Харченко Н.П. Стратегічні правові акти в Україні: плюралізм наукових підходів. Прикарпатський юрид. вісник. 2020. Вип. 4. С. 48–51.
2. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу: Монографія. Київ : Парламентське вид-во, 2004. 519 с.
3. Берназюк И. Стратегічні акти Верховної Ради України: поняття, види та особливості. Підприємство, господарство і право. 2017. № 1. С. 153–158.
4. Манокін Є.В. Теоретичні основи реалізації стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_12_4

Вплив штучного інтелекту на право: виклики та нові можливості

У наш час використання штучного інтелекту в житті сучасного суспільства та окремої людини привертає дедалі більше уваги фахівців права. Так, починаючи з середини минулого століття за роботами і машинами, які здатні мислити і творити, подібно до живих людей, ми могли лише спостерігати в науковій фантастиці і фільмах. Сьогодні це вже не є міфом або фантастикою, а стало звичайною буденністю. Штучний інтелект активно використовується в наукових дослідженнях університетів, лабораторій та великих компаній, які займаються розробкою сучасних інформаційних технологій і створенням об'єктів інтелектуальної власності, намагаються зменшити вплив людського фактора, особливо в сферах із підвищеними ризиками для життя та здоров'я. У бізнесі штучний інтелект відіграє важливу роль у процесах цифровізації та трансформації. Крім того, він інтегрується в різні комп'ютерні програми, містить застосування в журналістиці, бухгалтерії, медицині та правовій сфері, зокрема в судочинстві. Завдяки своїм можливостям штучний інтелект здатний оперативно вирішувати складні завдання, які для потенційних людей були б надто складними або потребували значного часу [1]. Розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) суттєво впливає на правову сферу, створюючи нові виклики та відкриваючи нові можливості. ШІ активно інтегрується в різні галузі права, змінюючи традиційні підходи до правозастосування, юридичної відповідальності та захисту прав людини.

В Україні розвиток штучного інтелекту регулюється на основі спеціальної Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, а саме: «Цією Концепцією визначаються мета, принципи та завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень. Концепцію розроблено відповідно до плану пріоритетних дій Уряду на 2020 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 1133.» [2]. Проте спеціального закону, що охоплював би всі аспекти використання ШІ, поки що немає. У 2024 році Міністерство цифрової трансформації представило план його законодавчого врегулювання відповідно до європейських стандартів. Це має забезпечити безпеку громадян і підвищити конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку.

Одна з ключових проблем — визначення відповідальності за рішення, ухвалені ШІ. Нині законодавство не надає йому правосуб'єктності, що ускладнює врегулювання таких питань. Зокрема, у разі неправомірних рішень залишається невизначеним, хто несе відповідальність: розробник, користувач чи сама система. Це особливо важливо у сферах, де ШІ впливає на права громадян (приватність, справедливість). Наразі використання штучного інтелекту в Україні частково регулюється законами «Про захист персональних даних», «Про авторське право та суміжні права», «Про захист прав споживачів» і «Про електронні довірчі послуги» [3].

Штучний інтелект активно змінює медіа, рекламу та маркетинг, відкриваючи нові можливості для аналізу даних, персоналізації контенту та автоматизації процесів. Однак, його використання пов'язане з викликами, що стосуються прав людини, захисту персональних даних та демократичних процесів. Конфіденційність та безпека інформації є ключовими ризиками. ШІ обробляє великі обсяги даних, включаючи персональну інформацію, що створює загрозу її неправомірного використання. Відсутність чітких правових норм щодо збору, зберігання та обробки таких даних може призвести до зловживань і порушення права на приватність. Тож існує нагальна потреба в комплексному правовому регулюванні, яке встановить стандарти використання ШІ, мінімізуючи ризики та забезпечуючи баланс між технологічним прогресом і захистом прав громадян.